

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження
О. А. ОВСЯННИКОВОЇ-ТРЕЛЬ
**«“Нова простота” як системний жанрово-стильовий феномен в
сучасному музичному мистецтві»,**
представлене до захисту на здобуття наукового ступеня *доктора
мистецтвознавства*
за спеціальністю *17.00.03 – Музичне мистецтво*

Проблемне поле дисертаційного дослідження О. А. Овсянникової-Трель, представлене до захисту, знаходиться на перетині найактуальніших теорій та концепцій сучасного музичного мистецтва. Ідея жанрово-стильових трансформацій актуалізує культурні коди сучасних процесів, їх локаційних векторів у напрямках широкого комунікативного простору європейського та загальносвітового мистецтва. Але для того, щоб розшифрувати ці системні стильові феномени, необхідно визначити як теоретико-методологічні, так і структурно-аналітичні вектори цієї багатоскладової системи.

В руслі таких амбітних ідей слід розглядати дисертацію Олександри Андріївни, методологія якої визначена запропонованою авторською концепцією цілісного уявлення про «нову простоту» як одне з актуальних явищ сучасного музичного мистецтва.

Спираючись на вже існуючий музикознавчий досвід вивчення композиторської творчості у руслі «нової простоти», авторка дослідження пропонує свою модель як системного жанрово-стильового феномену на основі міждисциплінарного підходу, предметне поле якого утворюють філософські, психологічні, художньо-естетичні, культурологічні зрізи об'єкту та предмету дисертації.

У першу чергу зупинимось на предметі дослідження системних аспектів «нової простоти», їх індивідуально-авторських чинників, іманентного та контекстуальних художньо-естетичних значень (с. 9). Авторка монографії зосередилась на проблемі жанрово-стильової специфіки явища «нової простоти», зумовленого комплексною взаємодією загального історичного контексту та індивідуально-творчого фактору, а також на

поглибленні методологічних шляхів музикознавчого осмислення даного явища.

Висуваючи ідею простоти як смислової інтенції композиторської творчості, О. Овсянникова-Трель залучає досить смий корпус напрацювань по узагальненню категоріальних значень простоти у філософському, естетичному та музикознавчому дискурсах. Важливим вважаємо і той розвинений вербальний пласт напрацювань, яких авторка додає як невичерпне інформаційне джерело на шляху вивчення як живого репрезентанта сучасного музичного процесу.

Теоретико-методологічний напрям дослідження визначений недостатнім рівнем розробки «нової простоти» як цілісного явища в сучасному музикознавстві, що стає очевидним, коли Олександра Андріївна пропонує розгорнутий екскурс за основними напрямками осмислення даного явища. Феномен «нової простоти» актуалізований в руслі основних напрямків осмислення даного явища – історико-культурологічного, індивідуально-стильового, жанрово-композиційного і є фундаментоутворюючим у процесі пізнання цього магістрального напрямку у розвитку європейського музичного мистецтва другої половини ХХ століття (стор.9–10).

Авторка монографії пропонує свій шлях розгляду феномену «нової простоти», методичною підставою якого, з одного боку є міждисциплінарний підхід, з другого – авторське композиторське слово, що виступає в ролі головної передумови музикознавчого моделювання авторської концепції в центрі якого виявляються категорії простоти і новизни. В цьому дисертантка бачить смислові інтенції композиторської творчості. В монографії виділені ті категорії, що персоніфікують змістовні смисли «нової простоти» як естетичної ідеї музичної творчості та її стильової визначеності.

Саме естетичні ідеї є наскрізними в роботі, об'єднуючи історико-хронологічні та індивідуально-стильові вектори, їх різноманітні контекстуальні значення.

На шляху «прояснення» того смислу, що міститься в самому понятті «нова простота», спеціальним методико-семантичним значенням володіє авторське слово композитора як показчик тих змістовних, музично-композиційних та мовно-стилістичних векторів у його задумах. Мені нещодавно випало ознайомитись з монографічним опусом з творчості О. Щетинського, де приводяться висловлювання композитора, що підтверджують його пріоритетні думки. О. Щетинський розраховує на інтелектуального слухача, якому обов'язково потрібно додати до прослуховування музики авторський коментар.

Отже, авторологічні методичні чинники у даному дослідженні Олександри Андріївни набувають виключного значення у сенсі методологічної важливості для сучасного музикознавства в цілому, спрямованого до гуманітарного виміру наукового пізнання.

Аналізоване поняття «нової простоти» визначає і теоретико-стилістичний дискурс у монографії до яких авторка відносить:

- використання малих структурних одиниць музичної мови (мотив, фраза) у якості основного тематизму;
- принципи варіантного розвитку і репетитивної техніки з включенням чіткого членування музичної форми на структурні розділи;
- спрощення акустичного рельєфу твору за рахунок відсутності тематичного, реєстрового, фактурного, темпо-ритмічного та інших чинників як неодмінна умова фонічної монолітності музичної композиції;
- розуміння основної функції тризвуку і консонансу, що забезпечує гармонійність сприйняття і безпосередність емоційного відгуку (стор. 385). Спираючись на філософсько-естетичні категоріальні значення простоти, що виявлені авторкою у вербальних текстах композиторів, в монографії акцентується увага на антиномії простоти і складності, що своєю чергою представляють «нову простоту» як специфічну жанрово-стильову галузь творчості сучасних композиторів – вона представляє принцип своєрідної «нової складності» як зворотного боку ідеї простоти музичної мови. З

іншого – виводить симбіотичну природу «нової простоти» як музичного стилю з канонічними музично-семантичними формулами (стор. 192–194) і виявляє універсалізм творчого мислення композиторів – представників «нової простоти» в контексті музично-стильових парадигм ХХ початку ХХІ століття.

Це дає змогу дисертантці досягти головної мети свого дослідження – «визначити системні рівні та жанрово-стильові константи “нової простоти” як в сучасних процесах розвитку музичного мистецтва, так і в сучасному музикознавчому дискурсі» (див. стор. 8).

Наступним фундаментальним напрямком монографії О. А. Овсянникової-Трель назвемо джерелознавчий, що зумовлює логіку розгортання думки авторки. Ці ідеї не розташовані в окремому розділі чи підрозділі наукової роботи, але «пронизують» практично весь текст, визначаючи дослідницьку точку зору авторки, що формується у безперервному діалозі з науковими рефлексіями щодо провідних понять, стильових номінацій та категорій дослідження. Джерела, що залучені до дисертації, мають різноспрямований характер походження – літературно-словесна творчість композиторів, філософські та богословські трактати, праці по естетиці, мистецтвознавчі дослідження, літературознавчі та культурологічні матеріали. Такий широкий спектр залучень дозволяє «охопити» феномен «нової простоти» у всій повноті смислів, виявити його іманентні та контекстуальні значення.

Особливо відмітимо музикознавчий дискурс, який представляє цілеспрямовану систематизацію потрібного проблемного напрямку сучасного музикознавства, пов'язаного зі стильовими дискурсами музикознавчих розвідок. До речі, список використаних джерел налічує 623 позиції, з яких досліджень іноземною мовою – 50 позицій.

Третій, аналітичний напрямок монографії, визначений розгалуженою системою теоретичної моделі «нової простоти», але авторка не ставить за мету детальний описовий аналіз музичного твору, він залишився за дужками,

як перший рівень аналізу. В роботі мало значення охоплення більшої кількості музичних творів, що підтверджують та ілюструють те чи інше теоретичне положення. Це обсяг, який включає історико-хронологічне, національно-культурне, індивідуально-авторське розмаїття зразків творів «нової простоти». Тим досягається щільність та узагальненість типологічних характеристик напрямків даного стильового явища, доводиться його універсальність, перетинаючи географічні, видово-галузеві межі (академічний–позаакадемічний напрямки).

Власне аналітичні описи присутні у Першому розділі для ілюстрації стильових концепцій «нової простоти» у творчості німецьких композиторів 1970-х років. У Розділі Третьому, де було потрібно визначити принцип наслідування мовно-стилістичних комплексів у сучасній неокласиці, та заключному Розділі П'ятому, в якому музична складова фільму з музикою А. Пярта, В. Мартинова, Д. Ленга та інших фільмів розглядається у відповідності до авторського режисерського задуму та стильової концепції «нової простоти».

Така широка амплітуда аналітичних розвідок надає авторці дослідження можливість виявити шляхи універсалізації музично-семантичного комплексу «нової простоти» у міжвидовій взаємодії різних мистецтв та їх художньо-виразових систем, а також розглядати цей музично-стилістичний комплекс у якості інструменту смислоутворення в кінотексті.

Окремо хотілося би відмітити висновки, в яких присутні не тільки визначення аналітико-категоріальних понять дослідження, окреслені основні явища стильового напрямку, але і виявлені перспективи «спрямовані на розширення музикознавчого дослідження сучасного музичного мистецтва» (стор. 30 автореферату).

Отже, як опонент, стверджую, що монографія Олександри Андріївни Овсянникової-Трель викликає повагу об'ємом розглянутого матеріалу, безсумнівною новизною, оригінальним міждисциплінарним підходом до теорії системного жанрово-стильового феномена «нової простоти». Крім

того, робота представляє високий науковий рівень дискурсивних ідей, розширення проблемного вектора категоріально-термінологічних обріїв, культурних кодів та сучасних моделей українського та світового музичного мистецтва.

Принципових зауважень, або бажання гострої дискусії з Олександрою Андріївною не виникало. Думаю, причина в доказовій базі ідей, що висувались і принциповій опорі на джерельний матеріал.

Але наважусь задати дисертантці два уточнюючих питання:

– на стор. 99 читаємо: «...композиторська рефлексія, відбита в слові – невичерпне джерело, що зберігають живу інтонацію авторів». Але є джерело, яке якнайглибше передає живу, правдиву шкалу переживань творців, незбагненний світ їх мисленневих порухів – це епістолярій. Чому нема звернень до цих джерел?

– Яка, на Ваш погляд, підійшла би методика аналізу творів за жанрово-стильовим напрямком «нової простоти»?

Об'єм представлено в монографії матеріалу, його теоретико-методологічна та категоріальна логіка, новаційний ракурс, актуальність, сучасний науковий дискурс важливих стильових процесів у музичному мистецтві дозволяє стверджувати, що монографія О. А. Овсянникової-Трель відповідає вимогам МОН України до подібного роду робіт, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня *доктор мистецтвознавства* за спеціальністю 17.00.03 – *Музичне мистецтво*.

Докторка мистецтвознавства,
професорка, завідувачка кафедри історії української музики
та музичної фольклористики
Національної музичної академії України
імені П. І. Чайковського,
заслужений працівник освіти

КОПИЦЯ М. Д.

Підпис *Копиця М. Д.*
Засвідчую: начальник загального відділу
Національної музичної академії
України імені П.І.Чайковського *М. Д.*